

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska centralbanken – EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen”

KOM(2008) 238 slutlig – SEK(2008) 553

(2009/C 228/23)

Den 7 maj 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska centralbanken – EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen”

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 mars 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 452:a plenarsession den 24 – 25 mars 2009 (sammanträdet den 24 mars 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 79 röster för, 1 röst emot och 17 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Med föreliggande dokument vill EESK lägga fram några kommentarer till kommissionens meddelande som rör Ekonomiska och monetära unionens (EMU) framsteg tio år efter lanseringen och belyser de utmaningar som väntar i framtiden. Meddelandet utarbetades innan den pågående finanskrisen slog till för fullt. Kommittén undviker att i så stor utsträckning som möjligt kommentera aktuella händelser som inte behandlas i kommissionens text. De aktuella frågorna behandlas i andra yttranden.

1.2 De ursprungliga förväntningarna har inte alls infriats. Den optimism som präglade EMU:s lanseringsfas dämpades av en mindre gynnsam ekonomisk konjunktur – objektiva faktorer som till stor del inte hade att göra med den gemensamma valutan. En inte alltid välinformerad allmänhet, som delvis påverkats av en ihållande misstro gentemot EU, gjorde att euron fick bära hundhuvudet för en tillbakagång som inte hade med valutafrågor att göra.

1.3 En otvivelaktig framgång för valutaunionen var att den förankrade de långsiktiga inflationsförväntningarna på en nivå som ligger nära definitionen av prisstabilitet. Den allmänna sänkningen av räntesatserna har dessutom bidragit till den ekonomiska tillväxten. Integrationen av finansmarknaderna bidrog emellertid också till att Europa drabbades av en ekonomisk kris som hade sitt ursprung på annat håll.

1.4 Trots att euron är den andra internationella valutan har eurogruppen och ECB ingen institutionell roll inom de internationella ekonomiska och finansiella organisationerna. Det finns många skäl till detta, men ett av dem är säkert att några medlemsstater som hör till eurozonen och några utanför eurosamarbetet medverkar i dessa organisationer. Om dessa båda institutioner vore företrädare i internationella organ skulle man eventuellt uppnå en bättre ekonomisk styrning.

1.5 Inom EU består de framtida utmaningarna främst i de senaste tio årens tillkortakommanden: skillnader i inflation och arbetskraftskostnader mellan EMU-länderna samt den ännu inte fullständiga integrationen av marknaden för varor och tjänster. Det första målet borde ingå i en rad nationella program som med vederbörlig hänsyn till stabilitets- och tillväxtpakten syftar till en konvergens som regeringarna och arbetsmarknadens parter kommit överens om. Det andra målet borde bli föremål för en studie som fastställer de inneboende, naturliga gränserna för integrationen, bortom vilka den blir omöjlig och alltför kostsam.

1.6 Globalt står EMU inför politiska och konkurrensmässiga utmaningar som måste bemötas med program inom den interna budgetpolitiken och bättre integration av strukturella reformer, en stärkning av eurons internationella roll och till sist en effektiv ekonomisk styrning. Vad gäller den sistnämnda vill vi fästa uppmärksamheten på de offentliga utgifterna, konkurrenskraften och de sociala systemen, tre områden där entydiga insatser försvårats av de varierande förhållandena i medlemsstaterna.

1.7 Vad beträffar den finansiella styrningen hoppas EESK att det görs en total översyn av den politik som hittills underbyggt finansmarknadernas funktioner. Finanskrisen som orsakats av "sub prime"-lån, och som i sin tur påverkats av den ekonomiska krisen, har ursprungligen sin grund i att skadliga produkter släpptes ut på marknaden. Detta var resultatet av en misstolkning av marknadsekonomin, som inte bör överges, men som helt säkert är i behov av styrregler.

2. Inledning

2.1 I maj 2008 offentliggjorde kommissionen ett meddelande som innehåller en bedömning av det första decenniet av Ekonomiska och monetära unionen (EMU) och huvuddragen i en politisk dagordning för det andra decenniet⁽¹⁾. Meddelandet offentliggjordes i det andra numret av European Economy⁽²⁾ och åtföljdes av en mer än 300 sidor lång analys av ämnet. EESK är en av de institutioner som meddelandet riktas till, och kommittén tackar kommissionen för att den fått tillfälle att uttrycka sin åsikt i ämnet. Kommittén hoppas att kommentarerna tas emot på det sätt som avses, nämligen som ett försök till ett konstruktivt bidrag i debatten.

2.2 Analysen är en värdefull hjälp till insikt i de frågor som beskrivs i meddelandet och gör det möjligt att förstå kommissionens ståndpunkter. Den är ett ekonometriskt och finansanalytiskt dokument som vänder sig till en liten målgrupp med expertkunskaper. EESK har tagit del av analysen och vill ta upp en rad frågor som behöver diskuteras ytterligare.

2.3 EESK kommenterar några av punkterna i den följd de tas upp i kommissionens meddelande och hoppas att kommentarerna är till nytta och ses som ett aktivt bidrag från arbetsmarknadsparterna, som EESK representerar.

3. Meddelandet: ett historiskt steg

3.1 Dokumentet inleds med påståendet att man med EMU "sände (...) en **mycket kraftfull politisk signal** till de europeiska medborgarna och resten av världen om att Europa hade förmågan att fatta långtgående beslut" och att man nu, "tio år senare, kan (...) konstatera att euron blivit en **otvetydig framgång**". Dessa påståenden framstår som **olämpliga så som de framläggs i meddelandet**: Att hävda att något är tillfredsställande är en övertygande slutsats om man har lagt fram bevis, men det motverkar sitt syfte när det används som utgångspunkt. I grunden håller EESK med om innehållet i påståendena, men vi skulle ha föredragit att de lades fram i slutet snarare än som utgångspunkter.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 slutlig.

⁽²⁾ European Economy, nr 2/2008, EMU@10, *Successes and Challenges after 10 Years of Economic and Monetary Union*, Generaldirektoratet för ekonomi och finans.

3.2 Kommissionen tonar ned sin hållning när den påpekar att **euron än så länge inte levt upp till en del av de ursprungliga förväntningarna** på grund av en alltför långsam produktivitetstillväxt, globaliseringen och bristen på naturresurser, klimatförändringarna och den åldrande befolkningen. Alla dessa företeelser "kommer att medföra ytterligare påfrestningar på våra ekonomiers expansionsförmåga". Vid första anblicken verkar det som om kommissionen, även om det är oavsiktligt, med de här påståendena ser ett samband mellan globala socioekonomiska trender och att euron inte levt upp till förväntningarna.

3.2.1 Kommissionen beklagar också (s. 7) att allmänheten **ofta använder euron "som syndabock** för svaga ekonomiska resultat som i själva verket är en följd av en olämplig ekonomisk politik på nationell nivå". Här skiljer kommissionen helt riktigt mellan ekonomiska trender och eurofrågor. Om man ville främja euron hade det varit bättre att förklara att de negativa effekterna på den gemensamma valutan beror på en **världsomspännande ekonomisk utveckling som påverkar penningpolitiken**. Det gäller även de flesta andra valutor i större eller mindre utsträckning.

3.2.2 De problem som just nu sprider sig med dominoeffekt bland de **integrerade globala marknaderna** kan inte lösas enbart med hjälp av penningpolitiken, i synnerhet inte med hjälp av EMU-politiken. Marknaderna utanför EU har alltför länge präglats av en alltför liberal tolkning av marknadsekonomibegreppet, inom både den ekonomiska sektorn och finanssektorn. På en fri marknad krävs det begränsande **regler** som måste följas samt en effektiv **övervakning** av att reglerna följs. Dessa två krav är till stor del uppfyllda inom EU men tyvärr inte i vissa andra delar av världen.

4. De första tio årens viktigaste resultat

4.1 Kommissionen betonar helt riktigt att man genom penningpolitiken har **förankrat de långsiktiga inflationsförväntningarna** på en nivå som ligger nära ECB:s definition av prisstabilitet". Man medger att inflationen har ökat den senaste tiden "till följd av snabbt stigande olje- och råvarupriser" men förutspår en "återgång till låg inflation (...)" när väl trycket från dessa externa faktorer klingar av", vilket nyligen skett. När det gäller **räntesatserna** konstaterar kommissionen att turbulensen på finansmarknaderna har lett till stramare **kreditvillkor för hushåll och företag**, men även här menar kommissionen att man kan förvänta sig "en återgång till (...) mer normala kreditvillkor (...) även om olje- och råvarupriserna trendmässigt kan fortsätta att stiga".

4.1.1 Det stora flertalet observatörer förutser en långvarig kris och avstår från prognoser vad gäller den tid som krävs för återhämtning i de nationella ekonomierna, i synnerhet i länderna i västvärlden. Eftersom den geopolitiska världsbilden har en benägenhet att ständigt förändras, reduceras ekonomiska prognoser tyvärr till att bli enbart en diskussion. EESK vill särskilt fästa uppmärksamheten vid följande ställningstagande i meddelandet: Kommissionen ogillar att inflationen har lett till stramare kreditvillkor för hushåll och företag men **nämner inte att familjer inte bara är kredittagare utan också sparare**, som genom att placera sina pengar bidrar till ekonomisk tillväxt och i slutänden till att finansiera den offentliga skulden och företagen.

4.1.2 **Räntesatserna för sparande** i form av bankinsättningar och värdepapper **har stigit långsammare än inflationen**. Efter skatteavdrag leder detta till att **köpkraften undergrävs** väsentligt samtidigt som det investerade kapitalet förlorar i värde. De enorma förlusterna på börserna har emellertid fått hushållen att söka sig till säkrare investeringar i traditionellt sparande trots låg avkastning och urholkning av kapitalet.

4.2 EESK instämmer i kommissionens uppräknade av eurons positiva effekter. Stabilitets- och tillväxtpakten som reformerades 2005 har fått medlemsstaterna att föra en finanspolitik som ger stöd åt den makroekonomiska stabiliteten i EMU, som främjar ekonomisk integration och marknadsintegration och som gör euron till **"en kraftfull katalysator för integrationen på de finansiella marknaderna"**. Men det är motiverat att diskutera denna integration, som "har förbättrat euroområdet förmåga att anpassa sig till en ogynnsam ekonomisk utveckling i omvärlden".

4.2.1 Det är sant att EMU har gjort det möjligt att bygga upp en stark integrerad finansmarknad som har bättre förutsättningar att stå emot en ogynnsam utveckling i omvärlden än ett antal enskilda nationella marknader. Men man bör komma ihåg att det parallellt med integrationen inom EMU också finns nära och komplexa **kopplingar till globala marknader**. Kommissionen menar att euroområdet tycks "vara skyddat från de värsta följderna av den nuvarande globala finansiella turbulensen". Men det är främst inom området "sub prime"-lån som turbulensen finns. Den har importerats från marknader utanför EMU och är orsakad av förhållanden som inte har något att göra med EMU.

4.2.2 Det ger relevans åt något som tas upp senare i meddelandet, nämligen frågan om **eurogruppens internationella inflytande, inte bara på den ekonomiska styrningen utan**

även på de institutioner som reglerar finansmarknaderna. "Sub prime"-krisen utlöstes av olämplig kreditgivning och tveksamma system för värdepapperisering, varav en del inte tillämpas i Europa. Därför verkar det rimligt att fråga sig om skadan kunde ha undvikits eller lindrats om **eurogruppen (eller ECB) hade haft en institutionell roll i globala ekonomiska och finansiella organisationer**.

4.2.3 Ytterligare argument för den tanken är de offentliga stödåtgärderna och konkurserna i stora amerikanska finanskoncerner med dotterbolag i Europa, som ger upphov till känsliga frågor om konkurrens och övervakning. EESK är emellertid inte ensam om att hävda detta. Kommissionen beklagar själv "avsaknaden av en stark röst i internationella fora" men nämner inget om hur mycket eller lite rådet har gjort för att **ge EU en "stark röst" i praktiken**.

4.3 Det är uppenbart att EMU har inneburit "betydande fördelar för de medlemsstater som befinner sig i en upphämningsprocess". Denna fråga ska inte behandlas här. Kommissionen har tagit upp den i ett tidigare meddelande (1), och EESK har kommenterat den i ett yttrande (2).

4.4 Euron har **"etablerat sig som världens andra internationella valuta"** och utgör en fjärdedel av världens reserver. När det gäller lån från banker i euroområdet till låntagare utanför euroområdet används euron i 36 procent av lånen och US-dollar i 45 procent av lånen. Men vi får inte vila på våra lagrar. Euron väntas få större betydelse enligt prognoser, och detta måste omvandlas till **konkreta resultat och fördelar**, först och främst när det gäller **olja**priserna. Vårt beroende av oljan som energikälla är en av de faktorer som bromsar ekonomierna i euroområdet, vissa av dem i särskilt hög grad. Att priserna stiger och sjunker beror inte bara på producentländernas monopolistiska politik. Det orsakas också av spekulation samt av stigande och sjunkande värde på dollarn, som inte längre är tillräckligt stabil för att räknas som en pålitlig valuta. Vi måste börja överväga åtgärder för att **ange oljepriserna i euro**, åtminstone i transaktioner med EMU-länder. Det är emellertid inte problemfritt att ta ett sådant steg och det bör i varje fall göras med försiktighet. Framgången beror inte enbart på eurons ställning utan även på förhandlingsstyrkan i Europa som helhet.

(1) Se kommissionens meddelande "EU:s ekonomi – 2006 års översikt – Stärkande av euroområdet: prioriteringsområden", KOM(2006) 714 slutlig.

(2) Se EESK:s yttrande om "EU:s ekonomi – 2006 års översikt – Stärkande av euroområdet: prioriteringsområden", EUT C 10, 15.1.2008, s. 88.

4.5 Till sist tar kommissionen upp **ekonomisk styrning**, som har blivit möjlig genom eurogruppens arbete. Eurogruppen har varit ännu mer effektiv nu när den har en **permanent ordförande**. Men det räcker inte att styra euron inom euroområdet för att garantera dess stabilitet och anseende. Med kommentarerna ovan understryks behovet av "styrning utanför euroområdet". Det är endast möjligt (se punkterna 4.2.2 och 4.4 ovan) **om eurogruppen och ECB får en institutionell roll i internationella organisationer**, särskilt inom Internationella valutafonden (IMF). Det kan inte längre godtas att myndigheter som representerar den gemensamma valutan som helhet inte har rätt att rösta.

5. EMU:s kvarvarande utmaningar

5.1 Ekonomin i euroområdet befinner sig i en period av recession, precis som USA:s ekonomi och ekonomierna i övriga EU-medlemsstater som står utanför EMU. Det är en situation som råder i alla västländer och det skulle vara vilseledande att framställa den som en direkt eller indirekt effekt av euron. Om man analyserar läget i detalj ser man emellertid att "**väsentliga och varaktiga skillnader konstaterats länderna emellan** i fråga om inflation och enhetsarbetskostnader". Kommissionen förklarar skillnaderna med faktorer som nu är välkända, nämligen att priser och löner inte är tillräckligt flexibla, att alltför lite har åstadkommit när det gäller strukturella reformer, att marknadsintegrationen är begränsad och att den gränsöverskridande tjänstehandeln inte är tillräckligt utvecklad.

5.1.1 EESK anser att de planerade åtgärderna inom vart och ett av ovanstående områden i stor utsträckning beror på medlemsstaterna och deras arbetsmarknadsparter. Samtidigt uppmanas kommissionen att inleda en undersökning om **de långsiktiga möjligheterna att åstadkomma integration på marknaderna för varor och tjänster**, både inom euroområdet och i unionen som helhet. Vilka principer kommissionen än vill upprätthålla finns det en **inneboende, naturlig gräns för hur långt integrationen kan gå**, och denna kan aldrig överträdas. Det är nödvändigt att harmonisera eller undanröja hinder för konkurrens och hinder till följd av lagstiftning, men trots att man anstränger sig för att göra detta kommer det alltid att finnas skillnader som inte kan utjämnas när det gäller sociala förhållanden, beskattning, arbetsmarknader och språk.

5.1.2 Syftet med tidigare nämnda undersökning skulle vara att leda kommissionen och medlemsstaterna i riktning mot att utforma en politik som bygger på en **fortlöpande bedömning av harmoniseringens kostnader och positiva effekter**. Genomförandet av inre marknaden och konkurrenskraften kan inte vara det enda syftet. Man måste ta hänsyn till de sociala och ekonomiska återverkningarna i de enskilda länderna och deras anpassningsförmåga.

5.2 De faktorer som bidrar till försämrad ekonomisk tillväxt **påverkas**, med undantag för inflationen, **endast indirekt av penningpolitiken**, och de ligger hur som helst utanför eurogruppens ansvarsområde. EESK anser därför att det skulle vara fel att lägga skulden på euron för en **ekonomisk situation som råder i både euroländerna och övriga länder**. Inte i något av de andra länderna har allmänheten lagt skulden på landets valuta, men en stor del av allmänheten i euroområdet skyller på den gemensamma valutan.

5.3 Kommissionen ger en generellt sett uppmuntrande och optimistisk bakgrund, men följande formulering ger anledning till oro (¹): "EMU:s politiska dagordning för det kommande decenniet kommer emellertid inte bara att utformas för att uppfylla de förväntningar som ursprungligen ställdes på den utan också påverkas av framväxten av **nya globala utmaningar som kommer att förstärka de svagheter i EMU** som beskrivits ovan." Den verkliga frågan verkar emellertid vara euroländernas konkurrenskraft snarare än "svagheter i EMU". Industrier och sektorer som är på tillbakagång behöver ersättas. Det finns ett behov av forskning, innovation och humankapital. Parallellt med detta behöver man hantera de stigande priserna på livsmedel, energi och vissa råvaror. Allt detta måste ske med hänsyn till klimatförändringen, den åldrande befolkningen och immigrationen. Därför är det egentligen främst en ekonomisk och social fråga.

5.3.1 Dessa aspekter bildar tillsammans det som kommissionen kallar "**politiska utmaningar som är särskilt akuta för euroområdet**". EESK instämmer visserligen i kommissionens analys men tolkar innebörden i uttalandet på följande sätt: Även om de problem som nämns ovan faktiskt påverkar EMU-politiken, anser kommissionen att de ska lösas på unionsnivå snarare än inom eurogruppen. Med andra ord anser kommissionen att den politik som ska utarbetas omfattar EU, medan eurogruppens ansvarsområde ska vara begränsat till direkta (och samordnade) åtgärder som enbart har att göra med de penningfrågor som rör euron.

6. En politisk dagordning för det andra decenniet

6.1 I kommissionens dokument finns ett utkast till dagordning, där man uppger att "erfarenheten av det första decenniet av EMU", även om valutaunionen på det stora hela varit framgångsrik, "visar på en rad brister som behöver åtgärdas". Samtidigt som man **konsoliderar den makroekonomiska stabiliteten** måste man öka "tillväxtpotentialen" och "välfärden för medborgarna", skydda euroområdets intressen i den globala ekonomin och säkerställa "en smidig anpassningskapacitet" i takt med att EMU utvidgas med nya medlemmar.

(¹) KOM(2008) 238 slutlig, "EMU@10: Framsteg och utmaningar efter 10 år av den ekonomiska och monetära unionen", avsnittet "EMU:s kvarvarande utmaningar växer i betydelse till följd av nya globala trender", slutet av femte stycket.

6.2 För att man ska nå målen föreslår kommissionen en dagordning i **tre delar**:

— I den **inhemska dagordningen** ingår att fördjupa samordningen och övervakningen av finanspolitiken samt att integrera strukturella reformer bättre i den övergripande samordningen av politiken inom EMU.

— Den **yttre dagordningen** syftar till att förstärka eurons roll i styrningen av den globala ekonomin.

— Det krävs **ekonomisk styrning** för att man ska kunna genomföra de båda ovanstående programmen.

6.3 När det gäller den **inhemska politiken** anger man inga i grunden nya principer, men man upprepar riktlinjer för en sund styrning med utgångspunkt i ett antal situationer som uppstått tidigare. I riktlinjerna ingår att säkerställa hållbara offentliga finanser och förbättra dem genom att styra de offentliga utgifterna och skattesystemen mot tillväxtfrämjande och konkurrensförhöjande verksamheter. Dessutom menar kommissionen att det finns ett "behov av att **bredda övervakningen till att även omfatta makroekonomiska obalanser**", t.ex. växande bytesbalansunderskott och bestående avvikande inflationsutveckling. Kommissionen betonar att integrationen, i synnerhet av finansmarknaderna, har hjälpt till att befästa EMU, men att den också kan förstärka avvikelser mellan de deltagande länderna om den inte förenas med en lämplig ekonomisk politik.

6.3.1 EESK ställer sig bakom denna analys men poängterar att man måste vara realistisk och med andra ord ta hänsyn till det svåra i att fastställa principer som är praktiskt genomförbara.

6.3.2 De **offentliga utgifterna** är en nyckelfråga. Kommissionen förespråkar "välformulerade utgiftsregler, som gör det möjligt för automatiska finanspolitiska stabilisatorer att verka inom tillämpningsområdet för stabilitets- och tillväxtpakten och samtidigt anpassa de offentliga utgifternas sammansättning till ekonomins strukturella och konjunkturbetingade behov". Det är svårt att följa denna rekommendation under turbulenta perioder när man inte kan förutse hur länge de varar. **Inflationstrycket** har inverkat med kraft på inkomstfördelning, löner och investeringar och slutligen på **konkurrenskraften och de sociala systemen**, men effekternas omfattning skiljer sig väsentligt mellan de olika euroländerna. Det varierar från land till land hur man kompenserar för det primära underskottet. Handelsbalansen påverkas allt mer av högre eller lägre energikostnader. Det finns grundläggande strukturella skillnader mellan pensionsystemen som är svåra att utjämna även under normala förhål-

landen och desto svårare att justera när förhållandena avviker från det normala.

6.3.3 Om man ska vara realistisk bör den eftersträlvade **konvergensen** ses som ett **mål på medellång eller lång sikt**. EESK håller med om det finns ett "tydligt behov av att **bredda övervakningen till att även omfatta makroekonomiska obalanser**" med hjälp av befintliga instrument, men varnar för att ta det för givet att instrumenten får effekt på kort sikt.

6.3.4 Kommissionen planerar att utöka övervakningen av den ekonomiska utvecklingen i **kandidatländerna för medlemskap i euroområdet**. Det gäller särskilt för de länder som deltar i växelkursmekanismen ERM II. Det handlar inte om att vidta några nya åtgärder. Det är enbart en fråga om att göra befintliga mekanismer mer effektiva. Följande måste stå klart: När ett land väl uppfyller kriterierna för att ingå i EMU är det inte längre ett valfritt alternativ, utan det är ett krav enligt anslutningsfördraget. Den nuvarande krisen skulle för övrigt kunna leda till att det tar längre tid att uppfylla kriterierna. Med tanke på det prioriterade målet – att ge EU en gemensam valuta – vore det tillrådligt att införa en viss flexibilitet i bedömningen av parametrarna eller att uppdatera dem.

6.3.5 När det gäller **integrationen av produkt-, tjänste- och arbetsmarknaderna** påpekar kommissionen att det fortfarande finns lagstiftningshinder och skillnader i hur långt länderna har kommit. Detta är dock inte specifikt för euroområdet och bör i stället ingå i den övergripande bilden av EU. Som redan nämnts i punkt 5.1.1 ovan finns det inneboende, naturliga gränser för hur långt integrationen kan gå och även **andra begränsningar till följd av ekonomiska och sociala restriktioner** i de olika länderna. Man måste överväga de här begränsningarna från fall till fall och respektera dem när det behövs.

6.3.6 När det gäller **finansmarknaderna** menar kommissionen att "euroområdet kan dra jämförelsevis stora fördelar av att främja den finansiella integrationen i EU" men att "det krävs ytterligare ansträngningar för att höja de finansiella marknadernas effektivitet och likviditet i euroområdet". EESK noterar att ECB:s politik på detta område är exemplarisk och inger förtroende när det gäller förmågan att motverka akuta kriser, vilket ECB har gjort hittills. Effekterna av krisen i USA hade kunnat bli mycket värre om de inte hade bromsats av en **politik som bygger på att soliditeten och likviditeten på marknaderna säkerställs**. Vad gäller kontrollorganen, som inte tycks ha förutsett, och än mindre förebyggt, kollapsen inom olika stora institut avstår EESK för ögonblicket från att avge några omdömen i avvaktan på ytterligare information som marknaden och allmänheten har rätt att kräva.

6.3.6.1 Med hänvisning till föregående punkt noterar EESK att krisen i USA berodde på att reglerna på och övervakningen av marknaden var otillräckliga. Paradoxalt nog var det just **den fria marknadsekonomin som blev tvungen att ta till hjälp från de offentliga myndigheterna** för att kunna hantera krisen, och den fick statligt stöd och enorma tillskott av likvida medel. Det var en förlust för ekonomin, för den federala budgeten och för det amerikanska folket men framför allt för systemets trovärdighet.

6.4 När det gäller den **yttre politiken** lägger kommissionen fram en dagordning som syftar till att **stärka euroområdets internationella roll** genom att genomföra en strategi som "står i proportion till dess valutas internationella ställning". Dessutom upprepar den sin många gånger tidigare framförda uppmaning om att euroområdet ska **"tala med en röst"** i alla forum för växelkurspolitik. EESK poängterar ännu en gång att den ger sitt fulla stöd till dagordningen. Det är **oacceptabelt** att de styrande bakom euron inte får delta operativt och framför allt politiskt i globala monetära institutioner.

6.4.1 Kommissionen uppfattar att det finns ett motstånd från "andra länder", som ser EU och euroområdet som överrepresenterade i internationella organisationer (uttryckt i termer av både platser och antal röster). Det finns endast vaga tecken på att ett sådant motstånd verkligen finns, och påtryckningarna för ökad representation från EU-länderna, såväl euroländer som icke-euroländer, är varken starka eller samordnade. **Eurogruppen borde tala på ett övertygande sätt, först och främst i rådet.**

6.4.2 För att motståndet från länder utanför EU ska minska skulle euroländerna kunna vidta **en åtgärd som skulle ha ett stort symbolvärde**. De skulle kunna **ge upp sin rätt att rösta individuellt** men inte sina platser. Euron är en valuta som styrs av en enda myndighet, och därför är det logiskt att **rätten att rösta bör tillhöra den myndigheten**. Arbetsmarknadsparterna har rätt att få veta mer även om detta. Underlåtenheten att tillhandahålla information beror visserligen på att det rör sig om känsliga politiska frågor, men tystnaden och bristen på insyn bidrar inte alls till att acceptansen ökar för EU, och än mindre för euron.

6.5 Kommissionens meddelande avslutas med det avsnitt som kanske väger tyngst när det gäller innehåll och slutsatser, nämligen **styrningen av EMU**. Kommissionen efterlyser "ett engagemang från alla EU:s medlemsstater inom Ekofinrådet" för den ekonomiska politiken, närmare bestämt för integration av EMU-frågor och "en mer enhetlig strategi" inom Ekofinrådets ansvarsområden, dvs. makroekonomisk politik, finansiella marknader och beskattning.

6.5.1 Ett sådant synsätt kan man inte annat än att stödja. Men EESK noterar att Ekofinrådet i sina beslut mycket sällan nämner att EMU berörs direkt eller indirekt av besluten. Ekonomisk politik och penningpolitik är beroende av varandra. Euron är inte den enda valutan i EU men likväl den viktigaste. Det beror inte bara på att den representerar en ansenlig grupp medlemsstater utan även på att det är troligt att andra medlemsstater går med i EMU.

6.5.2 Kommissionen har en nyckelroll i styrningen av EMU och ska inte bara stödja genom att se till att valutaunionen fungerar tillfredsställande. I rollen ingår också budgetövervakning och makroekonomisk övervakning. Kommissionen föreslår att den ska öka sitt arbete och göra det mer effektivt samt stärka sin roll i internationella forum. Rollerna blir mer omfattande och mer effektiva i och med det **nya fördraget**. Enligt det får kommissionen rätt **"att besluta om åtgärder"** för euroländerna när det gäller budgetdisciplin och riktlinjer för den ekonomiska politiken. Den får också i uppgift att övervaka riktlinjerna. Dessutom får kommissionen enligt artikel 121 möjlighet att utfärda direkta "varningar" till en medlemsstat när dess ekonomiska politik inte är förenlig med de allmänna riktlinjerna.

6.5.3 EESK välkomnar kommissionens åtagande och litar på att kommissionen genom det nya fördraget kan utföra både sina gamla och sina nya uppgifter så effektivt som möjligt och med all respekt den förtjänar. Men i synnerhet hoppas EESK att alla ekonomiska och monetära myndigheter lär sig av "sub prime"-krisen i USA och beslutar om en **noggrann översyn av den politik som hittills underbyggt finansmarknadernas funktioner.**

6.5.4 Händelserna i USA har utlöst en **systemkris** i hela världen. Europa har redan drabbats svårt och man kan inte utesluta ytterligare chockeffekter. Det skulle vara av största värde att analysera krisen både ur ett makroekonomiskt perspektiv och ur **ett historiskt perspektiv med hänsyn till mikroekonomiska faktorer**. Med detta dubbla angreppssätt skulle man kunna belysa krisens bakomliggande orsaker, som har vuxit fram under längre tid.

6.5.5 I USA har man alltid kunnat låna upp till 100 procent av fastighetens värde, ett värde som ökar betydligt till följd av åtföljande utgifter. I Europa insåg de flesta länder till för några decennier sedan behovet av försiktighet och i vissa fall bankregler. Den lånegrad som beviljades var **maximalt 70–80 procent**. Skälet till det är uppenbart, nämligen att fastighetspriserna kan falla och minska värdet på säkerheten.

6.5.6 Drivkraften i liberaliseringen av marknaden, och i synnerhet den konkurrens som släpptes fri genom marknadsintegrationen, gjorde att man övergav "70-procentsregeln" även i Europa, vilket emellertid hittills inte har orsakat några allvarliga problem. I vilket fall som helst är **"100-procentsregeln" ändå osund om man tänker förnuftigt och marknadsetiskt**. Ett system med sådan "lättvindig långivning" gör att vem som helst köper fastigheter. Om man då står inför en kris slutar de "svaga" låntagarna att betala, och det leder till en situation med en **generellt alltför hög skuldsättning**. Långgivaren å sin sida får en belånad fastighet som har sjunkit så mycket i värde att den ofta inte täcker det lån som beviljats. Därför bestämmer sig långgivaren för att sälja den, men att lägga ut fastigheten på marknaden bidrar till att prisnivån pressas ner ytterligare.

6.5.7 **Sambandet mellan den ekonomiska krisen och fastighetsmarknaden är tydligt**, men när användningen av värdepapperisering, paket och "sub prime"-lån blir allmän praxis **sprider sig krisen över hela finansmarknaden och skapar en "intersystemisk" kris** av oförutsägbar omfattning. Därtill finns det en befogad rädsla för att detta inte är slutet på historien. Hög skuldsättning bland familjer, på grund av på konsument-

krediter och kreditkort, skapar oro för att en annan "bubbla" av oförutsägbar omfattning ska brista.

6.5.8 Ledande politiska och monetära myndigheter i Europa har gjort sitt bästa för att undvika ännu värre kriser genom att **tillföra likvida medel och överta finansiella institutioner**. Det här är ett nödläge som kräver **statligt stöd** och som därför strider mot principen om en oreglerad, fri marknadsekonomi med en låg övervakningsnivå.

6.5.9 Förutom att man måste hantera krisen, är det nu mycket viktigt att **se bakåt i tiden efter rötterna till krisen**. Det måste införas tydliga regler för tillhandahållande av fastighetslån och kreditkort. Man måste inrätta mer effektiva övervakningssystem som innefattar den varierande "icke-bank"-sektorn där det saknas insyn. På värdepappersmarknaden finns det en stor mängd slutna produkter, vars innebörd och tillförlitlighet inte ens kan utrönas av experter. Det behövs en utförligare bedömning av huruvida dessa produkter ska vara tillåtna eller inte. Det är inte fråga om att överge den fria handeln, utan det handlar om att sätta upp vissa regler för den.

Bryssel den 24 mars 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI